

nové služby, knihy, akce a další zajímavosti online

e-zpravodaj

Národní knihovny ČR

ročník 9 | číslo 4 | 2022
listopad – prosinec

Editorial generálního ředitele | Přednáška Klementinská Matematická knihovna jako součást Matematického muzea | Využijte bankovní identitu pro vzdálenou registraci v NK ČR | Rozhovor s PhDr. Hanušem Hemolou | Nové prostory pro veřejnost - Studijně relaxační zóna | Výstava Hladomor na Ukrajině

e-zpravodaj Národní knihovny ČR
ročník 9 | číslo 4 | 2022 | listopad–prosinec
dvouměsíčník

adresa vydavatele a redakce
Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
IČ 00023221, DIČ CZ00023221
e-mail: e-zpravodaj@nkp.cz
telefon: 221 663 279 (H. Vajnerová),
221 663 252 (S. Vondráková)

výkonná redakce
Hana Vajnerová, Soňa Vondráková

redakční rada
Lenka Maixnerová, Karolína Košťálová, Petra Šťastná

grafické zpracování
Martina Gáčošová

příspěvky připravili
Lukáš Babka, Tomáš Foltýn, Romana Ilgnerová, Kateřina
Janatková, Kateřina Kocová, Martina Košanová, Karolína
Košťálová, Jan Lukavec, Jitka Neoralová, Dana Novotná,
Dora Rodriguez, Petra Šťastná, Markéta Tichá, Hana
Vajnerová, Petra Vávrová, Jan Vojtíšek, Soňa Vondráková,
Rebeka Zembjaková

obrazová dokumentace
Akademie věd ČR/ Fórum Věda žije!; ctidoma.cz;
danatenzler.blog.idnes.cz; Eva Hodíková; Národní knihovna
ČR; Odbor služeb NK ČR; Oddělení rukopisů a starých tisků
NK ČR; pamatky.praha.eu/public; Slovanská knihovna;
www.statnimatorita-cestina.cz; Wikimedia Commons,
NASA; Wikipedie, Stetzman;

e-zpravodaj NK ČR je dostupný na adrese
e-zpravodaj.nkp.cz

obrázek na titulní straně
NK ČR sign. 14 E 11
Observationes mathematicae, et physicae in India et China
factae a Patre Francisco Noël Societatis Jesu, ab anno
1684. Usque ad annum 1708,
Praha, 1710

Souhvězdí jižní oblohy vyryl Balthazar van Westerhout
podle pozorování, která na misiích v jihovýchodní Asii
kolem roku 1687 prováděl francouzský jezuita Francois
Noël (1651-1729). Misionář Noël byl všestranně nadaný a
věnoval se též matematice a astronomii. Po návratu z Číny
přednášel F. Noël na univerzitě v Praze.

Co je nového — 3

Provoz knihovny do konce roku

Editorial generálního ředitele

Nová podoba e-zpravodaje

Z klementinských pokladů III
Cyklus přednášek Oddělení rukopisů a starých tisků NK ČR

Novinky v objektu Klementina

Astronomické rytiny 17. století z fondů NK ČR

Využijte bankovní identitu pro vzdálenou registraci v NK ČR

Automatický dezinfekční stroj NEBULA®

Představujeme — 6

Rozhovor s držitelem medaile Z. V. Tobolky za celoživotní
práci v českém knihovnictví, PhDr. Hanušem Hemolou

Kurzy pro knihovníky zaměřené na ochranu knihovních
fondů

Zajímavosti a tipy — 11

Co čte knihovník? / Dita Pepe: Hranice lásky

Knihovna roku 2022

Studijně relaxační zóna

Historické události z let končících dvojkou v Kalendáři
historickém Daniela Adama z Veleslavína

Zveme vás — 13

Ignác Tirsch a ti druzí ... Čeští jezuité v Mexiku

Hladomor na Ukrajině (1932–1933): k devadesátému
výročí vypuknutí

Věda fotogenická

Exponát měsíce listopadu: Flora Boëmica inchoata
(9. 11. – 13. 12. 2022)

Exponát měsíce prosince: Theatrum machinarum generale
(14. 12. 2022 – 11. 12. 2023)

Co je nového

Provoz knihovny do konce roku

V období do konce roku bude Národní knihovna uzavřena o státním svátku 17. listopadu a během vánočních a novoročních svátků, 24.–26. prosince a 31. prosince – 1. ledna 2023.

Podrobný přehled provozní doby včetně uzavírek najdete [zde](#). Sledujte prosím i nadále aktuální informace na našem webu.

Editorial generálního ředitele

„Čtení čtenáři – toto číslo e-zpravodaje Národní knihovny ČR je v této podobě a způsobu vydávání číslem posledním...“ Ano, i tak by tato zpráva na počátku aktuálního vydání e-zpravodaje mohla znít. Stroze, výstižně, informativně. Nic méně osobně si myslím, že tak tomu být nemá. Devět let jeho kontinuálního vydávání, 46 čísel, stovky aktualit z Národní knihovny, desítky pozvánek na její akce, mnohá doporučení knihovnic a knihovníků či zajímavé články si jednoznačně zaslouží důstojnější uzavření. Takže znovu a lépe...

Pravidelní čtenáři e-zpravodaje Národní knihovny ČR, vážení uživatelé knihovny, milé kolegyně, milí kolegové, členky redakční rady, grafičky, autorky a autoři všech příspěvků, dovolte mi, abych vám poděkoval za váš čas strávený s e-zpravodajem Národní knihovny ČR. Vážím si píle a entuziazmu všech, kteří se s plnou „knihovnickou“ vervou v roce 2014 pustili do jeho vydávání, i přesto, že na počátku nemohlo být zřejmé, zdali o takovouto informační platformu bude zájem a udrží se. Děkuji všem, kteří do jednotlivých čísel přispívali a poukazovali na rozmanitost fondů a činností Národní knihovny ČR, na její bohatou historii, akční současnost i budoucí vize. Jsem vděčný za průběžné inovace obsahové i grafické podoby e-zpravodaje, jež byly odrazem tvůrčího přístupu jeho redaktorů. Zkrátka – děkuji vám všem za zájem a spolupráci.

Národní knihovna ČR se však podobně jako celá společnost mění, byť pro mnohé z vás může i nadále působit jako synonymum stability a neměnnosti. Mnozí z vás by asi neváhali srovnat „pokrokovost“ této instituce s „poloměrem otáčky Titaniku“. Osobně však tento názor odmítám. Vždyť si jen letmo shrňme novinky ve fungování knihovny za poslední půlrok – bylo zavedeno ověřování uživatelů prostřednictvím BankID, otevřely se nové studovny s příjemným zázemím pro naše uživatele, část databází je nově dostupná v režimu otevřených dat. A tak dále, a tak dále. Jistě uznáte, že takto se konzervativní organizace nechová.

Nyní jsme se aktivně rozhodli ke změně ve způsobu sdílení informací našim čtenářům a uživatelům, kde svou nezanebatelnou roli po řadu let sehrával právě e-zpravodaj. Jakou cestou se vydáváme, se můžete dočíst v jiné části tohoto vydání. Bude tato změna úspěšná? Věřím, že ano. Bude to jednoduché? Téměř jistě ne. Proto vás všechny prosím, zůstaňte nám věrní. Bez aktivních pracovníků knihovny nevzniknou žádné nové činnosti či zajímavé události, které budou mít potenciál oslovit stávající i nové uživatele knihovny. Bez nových podnětů zvenčí a projevů spokojenosti našich čtenářů se pravděpodobně postupně vytratí tvůrčí invence knihovníků. Tak prostě to je.

Vážené čtenářky, dychtiví čtenáři, milé kolegyně a kolegové – děkuji za vaši dosavadní věrnost e-zpravodaji a věřím, že i nová podoba komunikace knihovny vám přinese mnoho pozitivních zážitků.

Tomáš Foltýn
generální ředitel Národní knihovny ČR

Nová podoba e-zpravodaje

Milé čtenářky a čtenáři,

od ledna roku 2023 se můžete těšit na pravidelnou dávku informací o dění v Národní knihovně novou formou reflektující současné trendy v marketingové komunikaci a s obsahem, na kterém se můžete podílet i vy. Rádi bychom se stali vaší knihovnou, místem, na kterém vám záleží, které vás zajímá a podílíte se na jeho transformaci s ohledem na vývoj vašich uživatelských potřeb.

Jsme služba a chceme se o vás starat komplexně a poskytovat informační servis, který šetří váš čas. Zajímají vás přírůstky ve fondu Slovenské knihovny, ale nechcete vědět nic o historii Klementina? Rádi byste četli reportáže z jiných evropských knihoven? Jste zvědaví na kalendář našich výstav a kulturních akcí? S chutí si přečtete o tom, co aktuálně sklízí Webarchiv? Poskládejte si váš vlastní originální newsletter na míru vašim preferencím a my vám jej každý měsíc s nadšením připravíme a pošleme.

Martina Košanová
ředitelka Odboru komunikace

Z klementinských pokladů III

Cyklus přednášek Oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR

Oddělení rukopisů a starých tisků pokračuje v cyklu přednášek, na nichž veřejnosti přibližuje zajímavá témata z oboru historických fondů a seznamuje návštěvníky s některými mimořádnými dokumenty ze svých sbírek. V rámci každé přednášky bude opět možné zhlédnout originál vzácného historického rukopisu či tisku, kterým bude listovat přednášející či jeho odborný asistent.

Přednášky se konají každé druhé úterý v měsíci od 17 hodin v Zasedacím sále v 1. patře.

Květena česká v pražské Kanálce malovaná

8. 11. od 17 hod. – Zasedací sál,
1. patro (vchod A), vstup zdarma

Pojďme se na chvíli přenést do konce 18. století a navštívit tehdy v celých Čechách vyhlášenou čarokrásnou zahradu za Koňskou branou. Španělský hrabě Josef Emanuel Canal de Malabaila (1745–1826) vybudoval v Praze rozlehlou zahradu, která se rozkládala od dnešního Národního muzea k části Riegrových sadů až po Vinohradskou ulici. Ve své době byla pokládána za jednu z nejvýznamnějších českých zahrad a zároveň intelektuální centrum Prahy. Navštívil ji dokonce i císař František I. Správcem Kanálky byl po několik let český botanik a mimořádný profesor botaniky na pražské univerzitě Franz Willibald Schmidt (1764–1796). Autor atlasu našich rostlin *Flora Boëmica inchoata*, a blízký přítel významného klementinského bibliotekáře Karla Rafaela Ungara (1744–1807), zde vytvořil unikátní dílo, jednu „nejkrásnějších přírodopisných knih v naší knihovně“, jak o něm napsala roku 1957 dlouholetá pracovnice Oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny doktorka Emma Urbánková.

Přednáší: Alena Císařová-Smítková
Na přednášku navazuje [exponát měsíce](#).

Klementinská Matematická knihovna jako součást Matematického muzea

13. 12. od 17 hod. – Zasedací sál,
1. patro (vchod A), vstup zdarma

V jezuitském Klementinu se od druhé poloviny 17. století postupně a spontánně rozšiřovala sbírka přístrojů, literatury a kuriozit, nazývaná Matematické muzeum. Význam slova matematika byl tehdy

širší než dnes, zahrnoval totiž značnou část přírodních věd: matematiku, astronomii, fyziku, geodézii, kartografii, mineralogii či vojenské opevňovací stavby a hudební teorii. Součástí muzea byla knihovna, nazvaná matematická. Její počátky, soubor a označení jejích knih a osud knihovny po zrušení jezuitského řádu je předmětem dřívějšího i současného bádání. O jeho výsledcích a o osobách, jejichž život byl s matematickou knihovnou spojen, bude pojednávat další z přednášek cyklu. Ke zhlédnutí budou vzácné knihy, které z Matematické knihovny ve fondu Oddělení rukopisů a starých tisků máme.

Přednáší: Jana Vackářová
Na přednášku navazuje [exponát měsíce](#).

Novinky v objektu Klementina

Klementinum má svou staletou historii a po stovky let je i svázáno s knihovnou. Jeho výraz je z velké části daný tím, že původně šlo o jezuitskou kolej, do níž architekt Machoň v letech 1923–1951 vetknul na svou dobu moderní knihovnu. Od otevření Klementina po první vlně Machoňových úprav uplynulo více než 90 let. I my se snažíme prostory Klementina a nabízené služby upravovat tak, aby se vám v Klementinu dobře studovalo a cítili jste se v knihovně příjemně.

V květnu jsme pro vás otevřeli nově upravenou [Studijně relaxační zónu](#). Více informací o ní najdete v tomto čísle v samostatném článku.

Od léta najdete v předsáli Všeobecné studovny 73 skříněk určených především pro bezpečné odložení nádob s nápoji. Skřínky si můžete zamknout vlastním zámekem nebo si za vratnou zálohu 100 Kč zámeček půjčit v šatně. Nenechá-

vejte, prosím, v předsáli nádoby s nápoji mimo tyto skřínky. Z bezpečnostních důvodů budou volně odložené nádoby pravidelně během dne likvidovány. Děkujeme za pochopení.

Ve Studovně společenských a přírodních věd nově najdete v poslední místnosti dvě křesla. Pokud se chcete příjemně uvelebit a přitom studovat knihy, které jste si půjčili, zkuste zamířit právě tam. V této části Studovny společenských a přírodních věd je tichý režim, tj. studovat zde můžete skutečně v naprostém klidu, aniž by vás rušilo třeba to, že váš soused např. píše na notebooku.

Od října můžete [online zaplatit nejen zpozdně](#), ale také poplatky za meziknihovní služby. Informace o dlužné částce a odkaz pro online platbu najdete po přihlášení ve svém [čtenářském kontě](#).

Astronomické rytiny 17. století z fondů Národní knihovny ČR

Virtuální výstava k 300. výročí založení Matematického muzea v Klementinu poutavým způsobem zpřístupňuje tištěné rytiny (a nejen ty) zabývající se (nejen) astronomií. Umožňuje zajímavě nahlédnout do astronomických znalostí rudolfínské doby, ale také do tištěné knižní kultury přelomu 17. století.

Online prezentace je dostupná na webu Národní knihovny ČR – [Astronomické rytiny 17. století z fondů Národní knihovny ČR](#).

Využijte bankovní identitu pro vzdálenou registraci v NK ČR

Našli jste v nabídce NK ČR elektronický zdroj, o který byste měli zájem, ale nedostanete se k němu, protože pro přístup je vyžadováno přihlášení údaji, které nemáte? Pokud vás z nabídky NK ČR zajímají výhradně jen online zdroje, je vám více než 15 let a máte platební kartu umožňující platby na internetu, pak se můžete během několika minut stát **vzdáleně registrovaným uživatelem** Národní knihovny a získat k nim přístup na 365 dní.

Co získáte na základě vzdálené registrace?

NK ČR zprostředkovává svým registrovaným uživatelům také přístup k více než **70 předplaceným databázím** (velká část z nich obsahuje plné texty článků či knih) a přes **115 500 digitalizovaných dokumentů** zpřístupněným v režimu děl nedostupných na trhu. Vzdáleně registrovaní uživatelé mohou po dobu 1 roku neomezeně využívat přístup do všech těchto online zdrojů.

Co není pro vzdáleně registrovaného uživatele k dispozici?

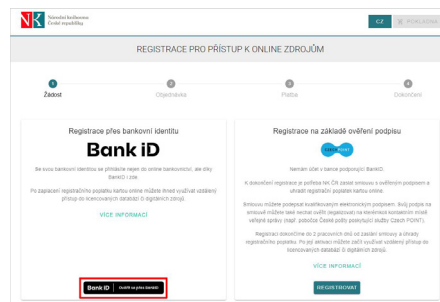
Vzdáleně registrovaný uživatel nemá přístup do prostor Národní knihovny,

možnost studovat dokumenty z našeho fondu ve studovných nebo si vybrané knihy půjčit i domů. Pokud se rozhodnete, že vám online služby již nestačí a chcete knihovnu využívat i fyzicky, můžete kdykoliv v Hale služeb registraci rozšířit a získat čtenářský průkaz s právem fyzického využívání služeb a prostor NK.

Jak se v NK ČR registrovat vzdáleně?

Na <https://registrace.nkp.cz> naleznete dvě cesty, jak se vzdáleně zaregistrovat. Pokud máte aktivovanou **bankovní identitu** v některé z bank, které podporují její využití **mimo portály státní správy**, pak je pro vás ideální **registrace prostřednictvím BankID**. V několika málo krocích se automaticky stanete naším vzdáleně registrovaným uživatelem.

Druhá možnost, vzdálená registrace s **využitím ověřeného podpisu**, je určena pro ty zájemce o vzdálenou registraci, kteří nemohou či nechtějí využít bankovní identitu. Více informací najdete např. v [e-zpravodaji č. 6/2021](#).

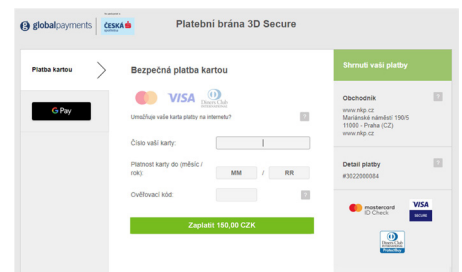
Jak probíhá vzdálená registrace přes bankovní identitu (BankID)?

Na <https://registrace.nkp.cz> vyberete možnost registrace prostřednictvím bankovní identity a následně ze seznamu dostupných bank zvolíte vaši banku. V dalším kroku se přihlásíte do svého internetového bankovníctví a postupujete dle pokynů k ověření identity. Vzhledem k tomu, že NK ČR o vás prostřednictvím zabezpečené služby BankID získává během procesu registrace některé ověřené informace (jméno, datum narození, adresu trvalého pobytu), je potřeba, abyste souhlasili s předáním těchto údajů Národní knihovně.

V průběhu registrace pak ještě doplníte vaši korespondenční adresu a telefon, případně informaci o tom, že jste držitelem průkazu TP, ZTP, ZTP/P. K dispozici je náhled na Knihovní řád NK ČR a vzor

Smlouvy, kterou budete jako vzdáleně registrovaný uživatel s NK ČR uzavírat. U obou dokumentů je potřeba zaškrtnutím uvést, že s nimi souhlasíte.

Po vyplnění všech požadovaných informací stačí už jen kliknout na tlačítko **Dokončit registraci**. Pokud je vám mezi 15 a 69 lety, prostřednictvím platební karty je ještě potřeba online uhradit roční registrační poplatek 150 Kč. Od registračního poplatku jsou osvobozeni zájemci o vzdálenou registraci, kterým je 70 a více let, a držitelé průkazu TP, ZTP a ZTP/P.

Během několika minut od nás dostanete e-mail obsahující uzavřenou Smlouvu a bližší informace ke zdrojům, které můžete na základě vzdálené registrace využívat. V e-mailech také naleznete vaše ID a heslo sloužící pro přihlašování do vzdáleného přístupu k online zdrojům. První heslo doporučujeme co nejdříve změnit. Vaše konto je automaticky aktivováno do 10 minut od dokončení registrace a platby. Ihned poté se můžete pomocí zaslání ID a hesla přihlásit do vzdáleného přístupu a začít využívat některý z dostupných online zdrojů.

Automatický dezinfekční stroj NEBULA®

V září 2022 bylo na základě institucionální podpory vědy a výzkumu od Ministerstva kultury pořízeno do Odboru ochrany knihovních fondů NK ČR automatické zařízení NEBULA® pro dezinfekci knihovních dokumentů, jako jsou knihy, noviny, časopisy a šanony či složky dokumentů. Principem dezinfekce v tomto zařízení je zastavení činnosti bakterií, plísní a virů biocidním působením QAC¹. Zařízení se skládá ze dvou komor, kterými knihovní dokument projíždí pomocí dopravníkových pásů. Knihy prochází zmlžovací „nebulizační“ komorou, kde je dezinfekční roztok aplikován ve formě jemné mlhy na všechny vnější části knihy. Následuje rychlé sušení v sušicí komoře. Stroj se snadno používá a je bezpečný pro obsluhu zařízení, protože systém pracuje v

1 QAC je biocidní látka schválená WHO a EPA při použití proti SARS-COV-2, koronaviru, který způsobuje onemocnění COVID-19. Jedná se o kvartérní amoniové sloučeniny na bázi benzalkoniumchloridu smíchané s demineralizovanou vodou.

uzavřené zmlžovací komoře s odtahem a přesně směřovaným proudem vzduchu v sušicí komoře. Stroj NEBULA obsluhuje technik, který umístí knihu na dopravní pás, který na základě nastaveného programu přesune dokument do zmlžovací komory. Dopravní pás následně přesune knihu do sušicí komory, kde dojde k rychlému sušení. Intenzitu postřiku, délku sušení a počet cyklů lze uživatelsky nastavit a přizpůsobit ošetřovaným materiálům knihovních dokumentů. Stroj je schopný automatické detekce síly knižního bloku a podle toho nastavuje individuálně výšku vysoušecí lišty. Nebula se snadno ovládá a eliminuje rizika vdechování biocidů, protože je napojena na externí velkokapacitní vysavač. NEBULA je mobilní zařízení, lze ho rozložit, takže je možné stroj přemístit dle potřeby. NEBULA může pracovat rovněž v rámci čisticí linky spolu se strojem na čištění knih Depulvera, který NK ČR také provozuje. Maximální velikost knihy, která může být dezinfikována v tomto stroji je 600 mm x 440 mm x 180 mm. Kapacita je odhadována na 3-5 knih za minutu, takže je dezinfekce velmi efektivní také časově.

V rámci vývoje a výzkumu v Oddělení vývoje a výzkumných laboratořích bude testována účinnost dodané dezinfekční látky, budou sledovány vlivy na knihovní materiály a také budou testovány další dezinfekční látky, které bude možné použít pro dezinfekci v tomto stroji.

Riziko napadení knihovních fondů plísněmi je stále více aktuální, i díky v současnosti zaváděným změnám klimatických podmínek v depozitářích a skladech s cílem uspořit energie. Stroj NEBULA by měl přispět k rychlému a efektivnímu řešení mikrobiologického napadení knihovních fondů.

Rozhovor s PhDr. Hanušem Hemolou, držitelem medaile Z. V. Tobolky za celoživotní práci u českém knihovnictví

Na konferenci Knihovny současnosti 2022 byl za celoživotní práci v českém knihovnictví odměněn medailí Z. V. Tobolky náš dlouholetý kolega PhDr. Hanuš Hemola. Za 42 let působení v NK ČR vystřídal celou řadu pracovních pozic

řadového knihovníka v přímých službách po funkci ředitele přímých služeb a akvizice v různých podobách názvu funkce, hlavního koordinátora, náměstka pro knihovní fondy a služby atd. Během bohaté kariéry pracoval na celé řadě projektů a osobně poznal celou řadu našich kolegů. Rozhovor nejen rekapituluje jeho minulost, ale mapuje i současnost a nabízí letmý pohled do budoucnosti Národní knihovny ČR.

Jaká byla vaše cesta ke knihovnictví? Dal by se najít hlavní impuls, který vás k oboru přivedl? Na to snad ani nemůžu s tou celoživotní poutí v knihovně slušně odpovědět. V životě by mne nenapadlo, že strávím svůj život v knihovně. Samozřejmě předpoklady tady byly – všichni

kolem mne byli vášniví čtenáři. Relativně velká domácí knihovna, knihy byly nejoblíbenějším dárkem pro každého z nás. Byť jsem chodil v Kroměříži do knihovny pomáhat balit knížky a dělat prázdninové revize v dětském oddělení paní knihovnici Turkové, tak mne bavilo i zpívat, hrát na piano, recitovat, vymýšlet si příběhy a malovat. Myslím, že mé okolí mne vidělo všude jinde než tam, kde jsem skončil. Nakonec můj pomaturitní plán neklapl. Abych pak nemusel hned na vojnu, tak jsem skončil v kroměřížské okresní knihovně. V džínách z Makyty Púchov, batikovaném triku za 15 korun a s hárem až na ramena mne postavili k pultu k dětem a mládeži. Asi to byl dobrý tah, protože během dvou měsíců vzrostl počet registrovaných čtenářů o

150 %, pohříchu to byla hlavně děvčata mezi 13. až 16. rokem. Tento můj nezamýšlený první profesní úspěch však nebyl tím, co mne přitáhlo na tu celoživotní cestu knihovnictvím. Tehdy byla v kroměřížské knihovně bezvadná parta většinou mladých lidí, byť jsem na svoji tehdejší 25letou šéfovou Janu Navrátilovou zahlížel se svými čerstvými 19 lety jako na „babu nad hrobem“, tak se z nás časem stal tým, který jel jako namazaný stroj. Založili jsme klub čtenářů, pořádali besedy, soutěže, hry a nakonec jsem zde mohl uplatnit všechny své talenty na jednom místě. To mne nadchlo. Od toho byl již jen krůček k přihlášce na knihovnictví na Filozofické fakultě na Karlově univerzitě. Pravda je, že to, co jsem dělal a zažil s kroměřížskými dětmi a mládeží, se již nikdy neopakovalo, škola, a pak profese byly hodně o jiných věcech, ale infekce knihovnictvím zapustila pevné kořeny.

Národní knihovně ČR jste zasvětil s výjimkou profesních začátků v Okresní knihovně Kroměříž a ročního působení metodika tehdejší soustavy VTEI v Ústředí vědeckotechnických a ekonomických informací celý život. Proč právě Národní knihovna ČR? Jaké momenty ve svém působení v NK ČR považujete za nejvýraznější?

Samozřejmě jsem jako lokální patriot nikdy nepředpokládal, že v Praze zůstanu, ale místo v Klementinu mi nabídl můj učitel a konzultant diplomového úkolu dr. Velinský, který pak byl léta mým šéfem v tehdejší Státní knihovně ČSR. Nepředpokládal jsem, že bych tu měl zůstat déle, omezil jsem to získáním doktorátu. Nakonec se to tak zamotalo, že jsem v Klementinu uvízl přesně podle předpovědi mé tehdejší starší kolegyně Manky Fiedlerové v oddělení časopisů, kde jsem začínal. Jako vědma na mne pohlédla a řekla: „Když tu zůstanete, Hanoušku, více jak dva roky, tak vás zachvátí mystérium Klementina, a to pak už není cesty ven.“ Kolem mne těch „zachvácených“ a „uchvácených“ Klementinem bylo dvanáct do tuctu, proto jsem se chtěl uchránit a po pár letech odešel na pár měsíců do zmiňovaného ÚVTEI, leč metodika, kde jsem byl zaměstnán, měla detaši v Klementinu. Prostě nebylo úniku. V Klementinu jsem prošel všechna pracoviště služeb. Začínal jsem ve Studovně časopisů, odsloužil mraky hodin

ve všech hlavních studovnách a u informací v Hale služeb. Expedoval z Klementina i mimopražských skladišť. Vyzkoušel jsem si všechno. Období 80. let bylo pro mne profesně zásadní. V základní orientaci v práci, jak k ní přistupovat, jak se chovat ke kolegům a pak podřízeným mne jednoznačně ovlivnila moje první paní vedoucí, Hanka Binderová. Dodnes ji vnímám jako svoji knihovnickou mámu. Velmi mne ovlivnil Vítek Richter, který byl mým kolegou, ale i šéfem. Velmi rád vzpomínám na to období, kdy jsme převzali pod svá křídla komisi pro služby, která byla poradním orgánem ředitele knihovny, a jejím prostřednictvím bylo možné usměřňovat praxi v nejvýznamnějších českých a slovenských knihovnách. Práce v komisi znamenala intenzivní styk s kolegyněmi a s kolegy z celé republiky. Do tohoto úkolu nás uvedl již výše zmíněný dr. Velinský, který nám oběma otevíral dveře k zajímavým úkolům. Díky němu jsem již jako mladý kluk těsně po škole dostal možnost psát učebnici pro střední knihovnické školy, otevřel mi dveře do všech tehdejších odborných periodik. Spřátelil mne se statistikou a využil mé vášně pro architekturu a napojil na dr. France a dr. Šíru, kteří se mj. angažovali ve všem, co se týkalo výstavby knihoven a nanejvýš možnosti účelové novostavby pro Státní knihovnu ČSR. Nemohu říci, že nějaká období mám v knihovně výrazně raději než jiná, ale asi neaktivnější a po stránce pracovní i nejúspěšnější byla léta 1990 až 2010. Určitě v tom hrály roli změny ve společnosti, to, že se otevřely dveře do světa a nakonec jsem měl tu kliku, že jsem si mohl vyzkoušet to, co dnes je zcela normální pro mladého člověka, odjet do světa na zkušenou. O tom, jak mají fungovat služby, jsem měl svoji jasnou představu a byl jsem zcela nadšen, když jsem si některé své teze, záměry ověřil v reálném vyspělém světě při své dlouhodobé stáži v Torontu. Národní knihovna s konzervačními a archivními povinnostmi sice nemohla být tak liberální jako moje hostitelka Robart's Library, hlavní knihovna University of Toronto. Co bych vypíchl? Asi myšlenku zřízení Referenčního centra jako pracoviště, kde se soustřeďují zdroje v klasické i elektronické podobě, které je místem navigace v novém světě informací a vstupem do virtuálního prostoru. Když jsme ho otevřeli v experimentu 1998, byla to

největší koncentrace veřejně přístupných stanic s dalšími moderními technologiemi s kvalitním a rychlým připojením v Praze. Návštěvnost mělo Referenční centrum vyšší, než dnes má celá knihovna. Možná bych připomenul akci REŽIFO, kdy jsme všichni dohledávali v papírových zdrojích informace a doplňovali je do báze – dnes elektronického katalogu, abychom byli schopní, co nejdříve umožnit našim čtenářům objednávat z našich sbírek online. A služba Ptejte se knihovny byl také asi dobrý nápad. Nakonec vám to vysvětlovat nemusím, vy tu velkou slečnu službu obhospodařujete, já se jen pyšně pyřím z povzdálí.

Zapátrejte, prosím, v paměti. Kdo Vás v našem oboru nejvíce ovlivnil a jakým činem?

Asi těžko vystřelím od boku jméno a čin. Myslím, že jsme všichni dělali prostě svoji práci a snažili se každý z nás dělat to, co bylo momentálně třeba. A určitě tu byly události, které ovlivnily náš další vývoj a cestu této knihovny a celého knihovnictví zásadním způsobem, ale tím, že jsem v tom všem byl, tak mi to vlastně připadá normální. Pokud bych měl opravdu odpovědět, tak mne nejvíce dojíká laskavost a empatie knihovnic a knihovníků v první linii. Dobrovolníků, nadšenců i profesionálů. Těch, kteří stojí tam, kde se děcka poprvé setkávají mimo domov s knihami, s příběhy, s tím dobrodružstvím poznání a poznávání a odhalování poznání. Pořád vidím laskavou paní Turkovou v dětském oddělení v Kroměříži. Myslím na vzácnou Jarušku Šámalovou v Hale služeb nebo na Lídu Frajerovou pevně zakotvenou v meziknihovnických službách, které vždy dokázaly provést jak profesora, tak i studentka tou klementinskou informační džunglí na správné místo. Vzpomínám s láskou na Evinu Novotnou, která byla „piarista“ samouk, ale nikdy neměla a asi nebude mít klementinská knihovna na tuto práci lepšího člověka. Dále mi defiluje v mysli celá plejáda knihovnic a knihovníků nejen v Klementinu, ale v dalších českých, moravských, slezských a slovenských knihovnách, protože všude tam jsem byl na návštěvě a cítil se u nich jako doma, protože z knihovny vždy uměli druhý domov udělat.

Váš profesní záběr je široký. Kromě toho, že jste řešitelem řady významných knihovnických projektů, věnujete se pedagogické činnosti v oboru knihovnictví a publikujete odborné stati, jste také dlouholetou oporou Pražské organizace SKIP. Členem oborového spolku jste od jeho obnovy v roce 1990, podílel jste se na jeho stabilizaci, strukturování činnosti, rozšiřování členské základny, ale také propagaci obnoveného SKIP. Máte radu, jak propagovat knihovny a knihovnictví v dnešní moderní, sociálními sítěmi prošívané době?

Je pravda, že knihovny ztratily v očích běžné veřejnosti tu výjimečnost pokladnice myšlenek, příběhů, znalostí. Doba „všechnojenaneť“ je nemilosrdná. Obávám se, že mnoho důležitého se v tom informačním fofru ztratí, zapomene se na poznatky, které budou znovu objeveny a odhalovány. Nejsem zrovna člověk, který žije na sociálkách, protože to považuju za strašně omezující. Člověk uvízne ve své bublině, paradoxně z vnějšku přece stále online a s prstem nebo kurzorem (?) na tepu doby. Já jsem stará škola; dobré zboží se chváří samo a nejlepší reklama je pavlač a jedna paní povídala. Když jste zmínili SKIP. My jsme svého času v pražském SKIPu ještě se Zlatou Houškovou a pak Hankou Novou šli trošku proti trendu doby. Neustále byl tlak na konání odborných akcí, a tak byly odborné akce v zaměstnání, i ve volném čase ve SKIPu, SDRUKu, v rámci jakékoli skupiny knihovníků. My jsme se snažili vytvořit protiváhu tomu kontinuálnímu odbornému pnutí. Chtěli jsme, aby se lidé scházeli, pobýli, měli normální kontakt s kolegy a s kolegyněmi. Začali jsme více organizovat a otevírat prostor pro kolegiální trávení volného času. Tak vznikly např. naše populární výlety, které jsme se nesnažili za každou cenu napěchovat jen odborným programem. Najednou se začalo chodit společně na výstavy, procházky po Praze, do divadla, či jen tak posedět do cukrárny. No a hned nám začala růst členská základna. Pravda je však taková, že to je patrně generační záležitost a dnešní generace se takto uspokojuje právě na sociálních sítích. Nemám recept, bohužel.

V 90. letech jste byl součástí týmu, který připravoval Knihovnický zákon. Které pasáže vnímáte jako nadčasové a které podle vašeho mínění potřebují revizi?

To je trochu omyl. Já jsem byl účastníkem prvních novelizačních snah na zákonu již někdy v roce 1988. Samozřejmě ta následující hektická doba vše smetla a obnovili jsme práci až začátkem 90. let. Scházeli jsme se v ad hoc týmech, které jsem vedl. Úže jsem spolupracoval s Jindrou Pilařem, který dělal studijně rozborové práce na toto téma ze zahraničních zdrojů, a s Mirkou Matoušovou, která byla významným spolupracujícím členem týmu. Naše představy o tom, jak má být konstruována knihovnická legislativa byly zcela odlišné od toho, co nakonec bylo přijato. Myslím, že jsme se všichni z této skupiny stali trochu nežádoucími osobami a v zákonu, který je aktuálně platný, z našich myšlenek není téměř nic. Zařekl jsem se potom, že s tím nechci mít již nic společného. Proto mám k současně platnému zákonu velmi rezervovaný přístup, jak jen občan může k platné legislativě svého státu rezervovaný být. Je pravda, že jsem se točil kolem tzv. trojnovely, která se měla týkat knihovního zákona, tiskového zákona a zákona o neperiodických publikacích. Stručně novel, které měly zabezpečit pro Národní knihovnu právo elektronického povinného výtisku, tzv. e-depozit. Moje angažmá však bylo spíše jen manažerské, do obsahu jsem nechtěl moc mluvit a spíše jsem sledoval linku toho, aby se knihovny a další paměťové instituce dohodly a především tu dohodu následně nebombardovaly. Knihovna se o uzákonění i o zabezpečení financování této činnosti státem snaží více než 15 let. První návrhy na legislativní ukotvení těchto činností předkládala Bohdana Stoklasová, byť toto období mám v mysli hlavně spojené s intenzivní prací na přípravě zadání pro mezinárodní architektonickou soutěž na novou budovu na Letné. To byla patrně pro většinu z nás krásná doba, o to hlubší zklamání. Dnes již jen občas konzultuji a vytvářím pro studenty architektury hypotetická zadání a parametry pro klauzurní práce či kvalifikační práce na téma „novostavba knihovny“.

V jednom ze svých příspěvků zmiňujete, že „dostupnost k odborné literatuře se paradoxně v otevřené společnosti proti předchozím obdobím trvale zhoršuje“. Můžete prosím tuto myšlenku rozvinout?

To je teze vytržená z kontextu. Myslím, že jsem to poprvé použil jako náměstek při vyjednávání o rozpočtu knihovny a zejména o rozpočtu na akvizici, další rozvoj sbírek. Když skončilo mé přímé působení ve službách, tak jsem se ještě více začal věnovat akvizici. Nakonec většina mých zmiňovaných velkých projektů byla soustředěna právě do této oblasti. Citovaná teze je samozřejmě myšlenkovou zkratkou a použitou účelově. Když se dnes podíváme například na to, kolik titulů zahraničních odborných, ale i společenských periodik tato knihovna doplňovala pro své uživatele v 70. a 80. letech a k jakému katastrofálnímu propadu došlo po roce 1989, tak to člověk musí vnímat za informační zločin. V první polovině 90. let byly nuceně ukončeny kontinuální odběry významných časopisů, sborníků i novin, které knihovna ve svých sbírkách shromažďovala a uchovávala přes všechny historické poryvy od počátků jejich vycházení v hlubokém 19. století až do začátku 90. let. To nebylo období, kdy je vše v elektronické podobě k dispozici online. Nakonec i dnes odborně garantovaný, kvalitní, recenzovaný obsah je pouze v placených zdrojích, byť už ho nemusíte sbírat ve fyzické podobě, tak ho prostě musíte zaplatit. Díky relativně slušné podpoře státu (podporovat nákup elektronických informačních zdrojů bylo módní záležitostí) se dařilo zásobovat poměrně dobře vědu a výzkum elektronickou produkcí ze zahraničí. Dnes hlavní podpora teče prostřednictvím tzv. Národního licenčního centra CzechELib při Národní technické knihovně. Při bližším pohledu však tato situace není nijak růžová, na podporu přes CzechELib nedosáhnou odborné zdroje pro menší vědecké a studijní obory zejména z oblastí, které garantuje Národní knihovna – společenské a přírodní vědy, slavistika, hudba a hudební věda, knihovnictví a informační věda a samozřejmě všechny další menší obory, které do této oblasti patří. Abyste získali podporu státu přes CzechELib, musíte vytvořit konsorcium minimálně 4 institucí, to se zpravidla nepodaří, protože v této skupině jsme

všichni chudí a pak ještě chudší. Pak již zbývá jen, aby Národní knihovna pořídila přístupy v tzv. individuální licenci, tzn. bez konsorciální slevy a bez 50% podpory prostřednictvím CzechELib, prostředky však máme jen na minimum toho, co bychom měli v nabídce mít. Mnohem horší je to v oblasti elektronické neperiodické produkce, a ještě horší v oblasti klasické fyzické produkce. Náš informační záběr cílí stále do oblastí, kde zastarávání informací není tak rychlé a produkci informací ve fyzické podobě nelze pominout. Naše prostředky na standardní akvizici jsou však při srovnání s běžnou univerzitní knihovnou ve vyspělých zemích EU někde na 30–40 %, a to samozřejmě nakupujeme za stejné ceny. Když jsem použil to srovnání s minulými časy, je třeba připomenout, že jsme běžně do fondů knihovny doplňovali téměř kompletní exilovou literaturu, byť jsme věděli, že bude zavřena do tzv. zvláštních fondů. Pokud vědecký pracovník, učitel vysoké školy, které jsme informačně pokrývali, požádal o doplnění téměř jakéhokoliv titulu odborné monografie, tak jsme ji do fondu koupili. To si dnes nemůžeme vůbec dovolit. Na druhou stranu dnešní doba díky poměrně dobrému citačnímu pokrytí odborné literatury, zpřístupnění autoreferátů a celých obsahů v plném textu, a to i k částečně volnému užití, umožňuje nestřílet zcela naslepo. Požadavky, které jdou pak systémem mezi knihovnickými službami a dodáváním dokumentů, jsou mnohem adresnější. Je však pravda, že ten propad je zřejmý zejména u dalších, byť velkých jazyků – do fondu knihovny se dostane dominantně hlavně anglicky psaná produkce. Když si uvědomím, jakou např. reprezentativní kolekci české a slovenské literatury disponovala již vzpomínaná Robart's Library, ale i hlavní městská knihovna v Torontu a porovnal bych to s objemem kanadské produkce v našem fondu, tak jsme na tom nesrovnatelně zcela bídně. Souběžně musím zmínit poměrně dramatickou změnu, kterou prošlo uživatelské chování. Způsoby recepce poznatků a informací prošly díky technologickým možnostem zcela zásadním procesem. Dnes se již velmi málo studují celé odborné publikace. Pokud jsou k dispozici v plnotextové podobě, tak běžně uživatelé vyhledávají pouze konkrétní termíny a slovní spojení v kontextu a ten jsou pak

schopní ve standardních elektronických knihovnách, např. typu ProQuest Ebook Central nebo z volných náhledů v Google-Books, jen postahovat. Nemyslím, že to pokryje nároky seriózní vědecké práce, ale pro běžné studium a nižší typy kvalifikačních prací to v současném systému českého vysokého školství je patrně zcela dostačující.

V roce 2004 jste na konferenci Inforum společně s kolegyní Jindřiškou Pospíšilovou přednesli příspěvek, který měl motivovat ostatní knihovny k aktivní účasti na službě ptejte se knihovny (<https://www.ptejteseknihovny.cz>).

Predikoval jste již tenkrát tomuto projektu takový úspěch?

Potenciál této služby jsem určitě cítil, ale jak se to dále rozvine, nás jistě nenapadlo. Celý projekt vlastně vznikl v rámci akce Březen měsíc internetu a my jsme si vymysleli akci něco ve smyslu bezmezných informací, kdy jsme myslím 48 hodin nonstop poskytovali informace na online dotazy. Musel bych přesně informace dohledat. Trochu více jsme se začali zabývat myšlenkou centralizované informační služby. Samozřejmě, že jsme vzhlíželi ke službě Question Point, ale tu provozovaly opravdu těžké váhy, Library of Congress a informační super instituce OCLC. Navíc anglicky mluvící, vědecký a kulturní prostor má trochu vyšší potenciál, a hlavně větší možnosti než naše malé české prostředí. Nakonec naší první ambicí bylo vytvořit jen jednotnou značku, vývěsní štít, logo, firmu, kde můžu položit seriózně dotaz, a dostane se mi garantované odpovědi napříč všemi českými knihovnami. Uvidím červený kříž, tak vím, že mi tam poskytnou tu první pomoc. Nakonec se tím logem, jednotnou značkou stalo íčko v zavináči. Než jsme se demokraticky dohodli na jednotném logu, tak ta služba zažívala dramatický rozvoj. Dnes je vedle té jasné značky první informační pomoci, online chatu a seriózní garantované odpovědi největším potenciálem archiv zodpovězených dotazů, který má otevřené rozhraní a je standardně indexován vyhledávačem Google. Do archivu PSK běžně míří odkazy ze stále prestižnější Wikipedie. Povedlo se to a myslím si, že potenciál této služby, která potřebuje jak technologický, tak vzdělaný lidský support, je stále velmi velký, nesporně bychom si

ji měli mnohem více hýčkat. Nakonec právě v oblasti poskytování garantovaných, ověřených informací, první pomoci a standardní informační péče v oblasti racionálního a efektivního vyhledávání informací pro vědu, výzkum, vzdělání vidím budoucnost knihoven našeho typu.

Jedním z témat, kterému se dlouhodobě věnujete, je sídelní strategie Národní knihovny ČR. Co podle vašeho odhadu NK ČR v dohledné době v této oblasti čeká?

Po celou knihovnickou kariéru mne prostor knihovny zajímá, a to jak po stránce knihovnické, nutných procesů, tak i jako prostor, který má vedle svých jasně daných funkcí svoje estetické hodnoty. Možná proto vlastně tak miluju Klementinum a jeho mystériu bylo jednoduché se mi dostat pod kůži. V létě jsem realizoval dva semináře pod názvem Klementinum forever??? Byla to taková informační injekce o snažení klementinských získat novou účelovou budovu v uplynulých 100 letech. Rád bych ze skupiny zájemců vytvořil dotazovací nebo připomínkový panel lidí, kteří se budou otázkami sídelní strategie knihovny a jejího dalšího směřování aktivně účastnit. Svými názory, zkušenostmi, neotřelými či tradičními nápady. Právě jsme připravili s Tomášem Foltýnem a Adolfem Knollem soubor popisu situací, jevů, trendů, ve kterých se knihovna aktuálně nachází, a k nim klademe zapeklité otázky. A musím říci, že už se těším na odpovědi na připravenou anketu. Je možné, že budeme naším myšlenkovým nastavením panelisty šokovat. Každopádně nás v této oblasti čeká kultivace našich dlouhodobých názorů, měli bychom být schopni jasně říci, kam chceme v sídelní strategii jít dál. A určitě bude dobré, aby se s tou formulací cesty jasně většinou ztotožnil celý náš tým pracovníků v knihovně, také české knihovnictví a samozřejmě pro to musíme získat i decizní sféru, Prahu i stát. Kde bude sídlit Národní knihovna, jaké bude poskytovat služby, jak se bude modifikovat její mise, je veřejná věc, kterou musíme být schopni řádně komunikovat a své teze být schopni jasně, srozumitelně vysvětlit. Stále žijeme ve stínu mezinárodní architektonické soutěže a vítězného návrhu a jakékoli výročí, ať již soutěže nebo Jana Kaplického, tuto myšlenku v médiích recykluje. Je třeba

jednoznačně říci, toto je za námi, tento projekt je pryč, my jdeme jinou cestou, a toto je ta cesta. Omlouvám se, ale více konkrétního zatím nemohu sdělit.

Jaké jsou vaše plány do budoucna?

Na první dobrou? Umřít, ale neplánuju to, i když se tomu nevyhnu. Asi ještě budu chvíli pracovat, i když už se mi příliš často nechce, nebo spíše si připadám více unavený. Na druhou stranu jsem strašně zvědavý, kam to povedete, a i když si budu brblat, že to se mi zrovna nelíbí, tak holt respektuju, že už nesedím u volan-

tu, ale jen kibicuju ze zadního sedadla. Stále se hodně angažuju ve vzdělávání, ověřování knihovnické odbornosti, právě finišujeme aktualizované hodnotící a kvalifikační standardy do Národní soustavy kvalifikací pro tzv. samostatné knihovníky, tzn. pro nižší vysokoškolské vzdělání na úrovni bakaláře. Příští rok nás čekají zbývající standardy pro specialisty. Patrně budu ještě učit a zkoušet, protože je to svého druhu divadlo, které člověka nabíjí. Mám rád interakci s kolegyněmi a s kolegy, obohacují mne příběhy, které mi v rámci výuky vyprávějí, a rovněž

mne baví jejich překvapené reakce na naše příběhy klementinské. Rád těžím ze sbírek Věry Tafatové Klementýnum-De mentýnum, byť jsem mnohé z těch příběhů a pultovních šplechtů zažil i slyšel mnohokrát, tak mne vždycky rozesmějí nebo rozněžní. A dokud držím pohromadě, udržím klacky na nordwalking, tak chci chodit po svém milovaném Rabu a ještě oblíbenějším Tenerife. No a jsem knihovník, tak doufám, že mi oči ještě budou sloužit a budu moci přečíst všechno, co jsem nestihl.

Děkujeme!

Kurzy pro knihovníky zaměřené na ochranu knihovních fondů

Díky finanční podpoře Ministerstva kultury v rámci podprogramu VISK 2 byly v letošním roce organizovány odborné kurzy zaměřené na péči o dobrý fyzický stav knihovních fondů. Národní knihovna ČR pořádala dříve kurzy v oblasti ochrany knihovních fondů mimo rámec dotací. Jednalo se spíše o pilotní kurzy a workshopy organizované krajskými knihovnami v rámci jejich metodických povinností na úrovni regionálních funkcí. Byly to např. v roce 2019 realizace 11 workshopů pro odbornou veřejnost (například Workshop na semináři knihovníků při AMG v Opavě, pro pracovníky regionálních knihoven Olomouckého kraje, workshopy či zaškolení externích zaměstnanců na průzkum fyzického stavu knihovních fondů a přípravu na hromadné odkyselování, školení externích pracovníků na ovládání systému SurveNIR pro materiálové analýzy). V roce 2020 z důvodu pandemické situace byl realizován pouze 1 workshop pro odbornou veřejnost zaměřený na ambulantní opravy novodobých knihovních fondů v prostorách Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, který byl zaměřen na ambulantní opravy knižních vazeb, možnosti ambulantních oprav na jejich pracovišti. Další naplánované workshopy nemohly být uskutečněny z důvodu omezení v souvislosti se šířením viru COVID-19, neboť nebylo možné podobnou prakticky orientovanou akci uspořádat online.

Pracovní tým priority číslo 4: Trvalé uchování tradičních knihovních dokumentů v rámci „Koncepce rozvoje knihoven 2021–2027“ se shodl na potřebě systematicky podporovat vzdělávání knihovníků na úrovni krajských knihoven (a dále v rámci jejich metodických povinností na úrovni regionálních funkcí), specializovaných knihoven a dalších pracovišť v oblasti zkvalitnění péče o fyzický stav knihovních fondů, průzkum fyzického stavu a konzervátorských úkonů, které je možné podniknout přímo na pracovišti samém proškolenými pracovníky.

V letech 2019–2020 bylo úspěšně proškolen v obdobných kurzech v oblasti ochrany knihovních fondů více jak 100 knihovníků z celé republiky. V této vzdělávací činnosti pro knihovnickou veřejnost chceme pokračovat i nadále. Cílem kurzů v oblasti ochrany knihovních fondů a jejich zachování v dobrém fyzickém stavu pro budoucí generace je v roce 2022 poskytnout nejen požadované znalosti, ale i praktické dovednosti, které si knihovníci přímo vyzkouší a na místě se zeptají na detaily a nejasnosti.

Cílovou skupinou jsou pracovníci veřejných knihoven všech typů, zejména těch, co spravují konzervační fondy. Nabídka kurzů bude jako každoročně zaslána pražským a středočeským knihovnám v elektronické podobě, kurzy budou nabídnuty i zájemcům z dalších regionů prostřednictvím oborových konferencí a distribučních adresářů.

Na Kurzu č. 1 „Průzkum fyzického stavu knihovních fondů“ byli účastníci seznámeni s principem a důvodem provádění průzkumu fyzického stavu. Typy knižních vazeb, typy poškození, představení elektronické databáze, principy stanovení hodnoty pH, plasty v knižní vazbě – identifikace syntetických materiálů knih, systém SurveNIR. Metody hromadného odkyselování knihovních fondů a příprava knih na hromadné odkyselování a následná kontrola kvality odkyselení.

Kurz č. 2 s názvem „Preventivní péče v knihovnách“ představil materiály knihovních fondů (papír, lepenka, useň, textil, plasty), jejich typy poškození a degradace. Kurz nabídl následující témata: Optimální podmínky uložení knihovních fondů a mobilí historických knihoven a jejich monitoring. Kontrola biologického napadení, možnosti dezinfekce či dezinfekce. Detekce plyných polutantů a prachu, jež vznikají v interiéru i pronikají z exteriéru a poškozují knihovní fondy. Šetrná manipulace, vystavování knih, transport, ochranné obaly, ochrana v badatelkách, zabezpečení fondů před živelními pohromami, haváriemi či kriminálními útoky. Kolečko první pomoci, sady první pomoci.

A konečně Kurz č. 3 „Ambulantní opravy knihovních fondů“, o který byl největší zájem, se zabýval způsoby mechanického čištění knihovních fondů a správnou manipulací s knihami. Dále také způsoby ambulantních oprav knih, např. pomocí

adhezivní japanové fólie či Filmoplastu R, u obou způsobů byl nastíněn stručný postup výroby a následovala praktická ukázka s možností vyzkoušení aplikace na vzorkových knihách. Představena byla také dočasná fixace upadlých částí knižního bloku či správné uložení knih a ukázka ochranných obalů vyrobených na plotteru NK ČR.

Výuku provádí v rámci své metodické funkce kvalifikované lektorky z Odboru ochrany knihovních fondů, NK ČR. Cílem je zkvalitnění a trvalý rozvoj péče o fyzický stav knihovních fondů v České republice. Kurzy přispějí k systematické podpoře vzdělávání knihovníků na úrovni krajských knihoven (a dále v rámci jejich metodických povinností na úrovni

regionálních funkcí), specializovaných knihoven a dalších pracovišť v oblasti konzervátorských úkonů, které je možné podniknout přímo na pracovišti samém.

Dita Pepe: Hranice lásky

Láska (a smrt) patří, jak známo, k nejčastějším tématům krásné literatury. A nejen jí: stále vychází i množství svépomocných knih, jak někoho svěst či jak se vyrovnat s rozchodem, případně i autofikční texty o tom, jak jeden takový rozchod konkrétně proběhl. Vychází také stále nové samostatné publikace o živočišných základech lásky z hlediska etologie a evoluční biologie, ale také o tom, jak ji částečně sociálně konstruuje. Až nedávno však u nás vyšla kniha, která přináší řadu těchto přístupů v jednom svazku: *Hranice lásky* (PEPE, Dita: Hranice lásky. Wo-men: Univerzita Tomáše Bati, 2021, 657 s.). Jde o další „fotograficko-literární“ dílo uznávané české fotografky **Dity Pepe**, do kterého svými texty a rozhovory přispěli také socioložka **Lucie Jarkovská**, spisovatel **Aleš Palán**, sociolog **Martin Fafejta** nebo profesor biologie a etolog **Daniel Frynta**. Ti postupně pojednávají o lásce k sobě samému, o lásce partnerské, mateřské i otcovské, o lásce ke zvířatům i lásce mezi zvířaty, a také o lásce v jejích netradičních formách (polyamorické, či dokonce pedofilní). Nechybí předstírání lásky / erotické touhy jako profese (pornoherčky), láska jako mocná inspirace aktivizující umělecké síly nebo láska coby předmět neurologického výzkumu.

Zvláště Martin Fafejta a Daniel Frynta jsou u nás ve svých oborech asi největšími odborníky na dané téma, takže v tomto smyslu byl autorčin výběr šťastný. Společně se zmíněnými může čtenář odhalovat různé aspekty lásky a sexuální touhy, a to nejen u lidí: u ptáků jsou těmi nejžádanějšími a nejatraktivnějšími partnery ti nejstarší (včetně samic); některé zvířecí samičky dávají přednost mírnějším samcům, protože „nejkvalitnější může znamenat také agresivní nebo nebezpečný“. Lidské emoce představují Fafejta i Jarkovská jako kulturněhistoricky podmíněné: premoderní ženy kupříkladu nevnímaly děti jako středobod své existence a mateřská láska tak, jak ji dnes vnímáme, byla dokonce považována za „hříšný rozmar“. Kupodivu dnes jsou to některé projevy otcovské lásky, které mohou být obecně vnímány jako nemístné či nežádoucí, zdůrazňuje jiná kapitola. Fafejta v ní mimo jiné konstatuje i to, že proces výchovy je vzájemný: nejen on vychovával své dcery, ale pěstí a starostlivostí, kterou jim po léta věnoval, se také sám měnil.

Některé kapitoly zdůrazňují iluzivní aspekt lásky. Socioložka **Zuzana Kolarzová** mapuje nejen to, že pornofilmy nemají s realitou nic společného (což není nijak překvapivé), ale i skutečnost, že pornoherčky sex před kamerou a v soukromí striktně oddělují a že se ve svém osobním životě „normálně“ stydí (sexuální stud je „přirozená věc“, vyvozuje i z toho po právu autorka). Hudební teoretik **Jiří Zahradka** zase popisuje, jak se etapy tvůrčího skladatelského vzma- chu **Leoše Janáčka** nikoli náhodou překrývaly s obdobími, kdy byl intenzivně zamilovaný do různých žen, které sloužily jako projekční plochy jeho ideálu dokonalé bytosti výjimečně inteligentní, krásné i schopné vždy chápat jeho složitou osobnost.

Ani kapitoly, které by mohly být pojaty čistě akademicky, nezůstávají jen na neosobní, vědecké rovině. Například zmíněný Fafejta citlivě reflektuje svoji roli otce, Frynta zase to, jak se jeho rozsáhlé znalosti etologie promítají do jeho vlastního partnerského života. Jeho odpověď je pesimistická: vědomosti tohoto druhu člověku v praktickém životě nepomáhají, spíše ho komplikují.

Nezvyklý i objevný může být pohled do života polyamorické trojice, o níž otevřeně promlouvá básnířka a teoložka **Magdalena Šipka**. Trojici tvoří ona a dva bisexuální muži, na něž prý zpočátku žárlila, například když chtěli být oni dva sami spolu, nebo když chtěla být s jedním z nich „stejným způsobem, jakým s ním byl předtím ten druhý“. Způsob, jakým líčí hranice tohoto trojúhelníku a jejich propustnost, někdy působí bizarně („objevil se člověk, který nás všechny tři sbalil“), ale celkem pochopitelné jsou těžkosti, které má tato tříčlenná komunita, když si chce pronajmout pokoj na dovolené nebo když se všichni tři chtějí navzájem líbat v MHD. Šipka se prý už naučila líbat se na veřejnosti jen s jedním. V knize ovšem na jiném místě od jiné mluvčí zaznívá i opatrnější hlas, totiž že společnost ještě není natolik vyspělá, abychom dokázali polyamorii opravdu žít.

Snad nejotevřenější ze všech je v publikaci samotná autorka, která se obsáhle svěřuje se svými vztahovými traumaty dětskými (tyranský otec, před nímž nakonec utekla do ciziny) i nedávnými (neopětovaná láska). Dokonce ve své dokumentární poctivosti nevynechává ani to, jak se vyvíjel její vztah se samotnou nakladatelkou knihy. Nejde jí přitom o exhibicionismus, ale o nastínění toho, jak se s traumaty vyrovnávat, o podnícení „jiného přemýšlení, vnímání a prožívání lásky“ i ohledání toho, čím by mohla být v budoucnosti. I když by se dalo spolu s Fryntou skepticky dodat,

že hromadění znalostí naše vztahové propletence samo o sobě jen těžko vyřeší, můžou otevřít nové perspektivy na jejich nahlížení. A kniha přináší i četné příběhy, jejichž přečtení a prožití může mít i katarzní účinek.

Přínosná může být kniha i těm, které obecně zajímají různé podoby a dimenze lásky i její hranice, ať už je to (ne)možnost jejího jasného vyjevení u pedofilů, kteří si konkrétní realizaci svých tužeb

musí navždy zakázat, nebo to, co se jeví jako její absolutní hranice, smrt.

Knihovna roku 2022

Dne 4. října 2022 předal ministr kultury Martin Baxa v Zrcadlové kapli Klementina ceny Ministerstva kultury ČR „Knihovna roku 2022“. Knihovnou roku 2021 v kategorii „základní knihovna“ se stala Městská knihovna Frýdek-Místek.

Národní knihovna ČR získala zvláštní ocenění v kategorii „významný počín v oblasti poskytování veřejných a knihovnických služeb“ za vydání publikace *Jak řídit knihovnu: příručka pro začínající vedoucí/ ředitele knihoven*.

Studijně relaxační zóna

Během květnových dnů roku 2022 jsme pro naše uživatele otevřeli nové místnosti s moderním nábytkem a přístupem k Wi-Fi, kterým říkáme Studijně relaxační zóna. Prostory jsou v přízemí, dostatečně variabilní, abyste se v nich mohli věnovat studiu i dopřát si zasloužený odpočinek. Dělíme je podle zaměření do několika částí, do některých si můžete přinést i pití a jídlo.

Relaxační zóna

Hledáte místo pro zasloužený odpočinek a šálek kávy mezi dlouhými hodinami bádání a studia v knihovně? Zavítejte do naší nové Relaxační zóny!

V příjemném prostředí relaxační zóny najdete pohodlné sezení v mnoha formách, stůl ke skupinovému sezení a pohovky. Samozřejmostí je připojení k Wi-Fi, a tak i možnost relaxovat s vlastním telefonem či notebookem.

Můžete si také vybrat některou z knih ze SWAP koutku a pokud se vám zalíbí, třeba si ji odnese domů.

Pochvaly, podněty či vzkazy nám můžete zanechat na komunitní nástěnce.

Individuální studijní zóna

Pro všechny, kteří hledají klidné místo ke studiu, je zde Individuální studijní zóna, která ve třech místnostech nabízí 12 pracovních stůlů s lampičkami a připojení k Wi-Fi zdarma. Na rozdíl od ostatních studoven zde můžete při práci konzumovat nápoje a drobné pokrmy. Není potřeba nikam odbíhat!

Týmovky

Týmové studovny NK ČR jsou ideálním místem pro schůzky, prezentace nebo práci na skupinových projektech. Dvě studovny s kapacitou 10 a 16 míst jsou vybaveny Wi-Fi, bílou tabulí, flipcharty a projektorem. Nabízejí tak ideální zázemí, kde je možné se nerušeně sejít ve velkém počtu. Větší studovna je navíc vybavena vysoce výkonným interaktivním projektorem, kterého lze využít, potřebujete-li během vaší schůzky cokoli promítat. Projektor disponuje třemi režimy: režim bílé tabule, režim poznámek a režim počítačový interaktivní, jež nabízí široké možnosti, jak pracovat s promí-

taným obsahem pomocí tabule, kreslit do něj nebo vkládat poznámky. Upravený obsah lze při ukončování práce s interaktivní tabulí a počítačem stáhnout natrvalo do počítače.

Součástí vybavení studovny je počítač s přístupem k internetu, který si můžete vypůjčit, nebo k projektoru připojit svůj vlastní, disponuje-li HDMI portem.

Místnosti lze bezplatně rezervovat online na dvouhodinový blok. Pokud vám délka rezervace nebude stačit, je možné si ji nechat prodloužit u služby v Referenčním centru.

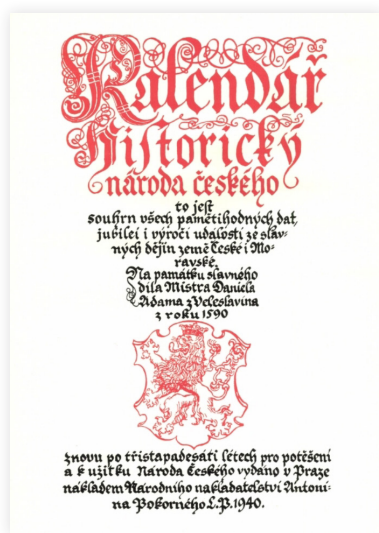
Věříme, že naše Studijně relaxační zóna zvýší vaše pohodlí, navodí pocit bezpečí, domácí pohody a stane se vítanou zastávkou během vašeho pracovního dne.

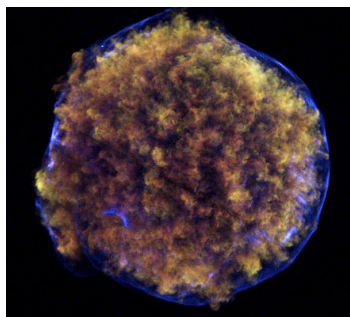
Historické události z let končících dvojkou v Kalendáři historickém Daniela Adama z Veleslavína ve vydání z roku 1940

Výběr událostí zaznamenaných k měsícům listopad a prosinec

(Hana Vajnerová)

8. listopadu

L. P. 1572 neobyčejná a **nová hvězda** zasvítla se a ukázala na nejvyšším nebi při stolici znamení Cassiopeae a takměř přes celý rok vždy na jednom místě trvala a stála. Mnozí učení lidé z rozličných národů spisy své o té hvězdě vůbec vydali a někteří ji za kométu pokládali.

(Pozn.: Supernova 1572 nebo Tychonova nova, byla supernova v souhvězdí Kasiópea, jedna z mála supernov viditelných pouhým okem. Obecně se říká, že ji jako první objevil Tycho Brahe 11. listopadu 1572, ač Veleslavín uvádí událost k 8. listopadu. V době objevu byla jasnější než Venuše, dnes je planetární mlhovinou – více k tématu na <https://danatenzler.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=626267>)

10. listopadu

L. P. 922 (dle jiných 929) **tělo sv. Ludmily**, kněžny a mučednice české, z rozkazu vnuka jejího sv. knížete Václava z Tetína na hrad pražský přeneseno a v kostele sv. Jiří pochováno.

23. listopadu

L. P. 1822 otevřeno bylo veřejnosti **České museum** (dnešní Národní muzeum), jehož sbírky byly tehdy umístěny v domě č. 57 na náměstí Hradčanském, bývalém to paláci Šternberském. Muzeum bylo založeno roku 1818 pod názvem Vlastenské museum v Čechách.

9. prosince

L. P. 1862 se narodil v Praze dirigent a skladatel **Karel Kovařovic**.

13. prosince

L. P. 1622 zemřel v Praze tragickou smrtí český básník a učenec **Mistr Jan Kampanus**. Roku 1596 se stal Mistrem učení pražského, roku 1603 povolán za profesora Karlovy koleje, kdež přednášel klasické literatury a českou historii. Účastnil se stavovského odboje českého a po porážce bělohorské se snažil zachránit utrakvistickou universitu Karlovu proti úkladům jezuitů. Přestoupil proto dokonce ke straně pod jednou, nedosáhl však svého cíle a v zoufalství zemřel arsenikem. Pochován v mistrovské kapli Božího Těla na Novém Městě pražském.

Zveme vás

GALERIE KLEMENTINUM (vchod B2)

úterý–neděle | 10.00–18.00
vstup zdarma

Ignác Tirsch a ti druzí ... Čeští jezuité v Mexiku

19. 10. – 27. 11.

Výstava se koná u příležitosti stého výročí navázání diplomatických vztahů mezi tehdejším Československem a Mexikem. Představuje působení českých jezuitů v Mexiku v 17. a 18. století. Návštěvníkům přiblíží přípravu jezuitů na misie v Novém světě, jejich náročnou cestu z Evropy do Mexika a zejména pak všechny činnosti, kterým se jezuité v této části světa věnovali.

Zvláštní pozornost je věnována životu a dílu českého jezuitského misionáře Ignáce Tirsche, autora výpravného rukopisu *Codex Pictoricus Mexicanus*. Právě ten je hlavním exponátem výstavy. Dílo zdobí Tirschovy kresby zachycující přírodu a kulturu jižní části Kalifornského poloostrova. Kromě stěžejního exponátu jsou vystaveny staré tisky a rukopisy

tematicky související s činností převážně českých jezuitů vyslaných do Mexika, staré mapy mexického území od významných kartografů novověku či několik ilustrací přibližujících tehdejší Evropanům aztéckou kulturu.

VÝSTAVY V PŘÍZEMÍ (vchod A)

pondělí–sobota | 9.00–19.00
(v provozní době Národní knihovny ČR)
vstupné 20 Kč (pro registrované čtenáře NK zdarma).

Hladomor na Ukrajině (1932–1933): k devadesátému výročí vypuknutí

11. 10. – 9. 12.

Výstava fotografií a publikací s doprovodnými texty v češtině a ukrajinštině přibližuje nejdůležitější momenty hladomoru, který roku 1932 na Ukrajině (i v dalších oblastech SSSR) z politicko-hospodářských důvodů uměle vyvolala sovětská moc. Tato katastrofa si na Ukrajině vyžádala 3-5 milionů obětí.

Výstavu u příležitosti devadesátého výročí od vypuknutí hladomoru pořádají Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny v ČR, Akademie národnostních menšin a Ruská tradice.

Věda fotogenická

31. 10. – 31. 12.

Výstava představí výběr nejzajímavějších fotografií posledních ročníků soutěže Věda fotogenická. Soutěž se koná každoročně od roku 2014 a je určena pro zaměstnance Akademie věd ČR a jejich pracovišť. Projekt Věda fotogenická navrhl spolek Fórum Věda žije!

Letos budou fotografie k vidění také v Klementinu. Národní knihovna ČR se tak poprvé připojí k programu Týdne Akademie věd ČR ve dnech 31. 10. – 6. 11. 2022, který je největším vědeckým festivalem v České republice.

PŘEDSÁLÍ VŠEOBECNÉ STUDOVNY přízemí (vchod A)

pondělí–sobota | 9.00–19.00
(v provozní době Národní knihovny ČR)
vstupné 20 Kč (pro registrované čtenáře NK zdarma).

Exponát měsíce listopadu: Flora Boëmica inchoata

9. 11. – 13. 12.

Vystaven bude jeden ze svazků výjimečného atlasu naší květeny (vydaného v letech 1793–1794), který sestavil český botanik a mimořádný profesor botaniky na pražské univerzitě Franz Willibald Schmidt.

Vystavení exponátu navazuje na přednášku Aleny Císařové-Smítkové **Květena česká v pražské Kanálce malovaná**, která se koná dne 8. 11. od 17 hod. v Zasedacím sále, 1. patro (vchod A).

Exponát měsíce prosince: Theatrum machinarum generale

14. 12. 2022 – 11. 12. 2023

Autorem vystaveného spisu o přístrojích byl Jakob Leupold. Tisk byl vydán roku 1724. Pochází z Matematického muzea, které jezuité postupně vytvářeli v prostorách Klementina a jehož třísté výročí si letos připomínáme. Součástí muzea byla i přírodovědná literatura.

Vystavení exponátu navazuje na přednášku Jany Vackářové **Klementinská Matematická knihovna jako součást Matematického muzea**, která se koná dne 13. 12. od 17 hod. v Zasedacím sále, 1. patro (vchod A).

